

UDRUŽENJE
GRAĐANA **BUDUĆNOST**

Tel: ++ 387 (0)53 820 700

Fax: ++ 387 (0)53 820 701

E-mail: goca.buducnost.md@dslon.ws

MODRIČA

Ul. Živojina Mišića 4.

74 480 MODRIČA

IZVJEŠTAJ O RADU (01.01.-31.12.2008)

Kontekst

Iako Bosna i Hercegovina nije zemlja *par excellence* po nasilju nad ženama i djecom, mora se imati u vidu specifično poslijeratno okruženje i visok stepen tolerancije prema nasilju. Žene i djeca se tretiraju kao imovina koja treba da istrpi sve nalete bijesa i frustracija «balkanskog mačizma» koji zbog post-ratnog traumatskog stresa ili nemogućnosti da ispuni svoju tradicionalnu ulogu hranitelja u porodici (zbog nezaposlenosti) ponekad i ošamari svoje najbliže. Modriča je mala sredina kod koje su prisutna još dva dodatna faktora visokog stepena nasilja, a to su stid i osuda okoline. Porodica je svetinja i ukoliko se i pojave problemi unutar nje, odgovornost se pripisuje ženama čija je glavna životna misija da održe brak i porodicu pod svaku cijenu. Stoga je glavni cilj projekta razvoj kompetentne profesionalne strukture u modričkoj regiji koja će pružiti adekvatnu profesionalnu, dugoročnu brigu i podršku osobama koje su žrtve nasilja u porodici i bile izložene traumatskom događaju koji ji bio prijeteći po njihov život ili je izazvao fizičke ili emocionalne povrede, što sve doprinosi prevenciji svih oblika nasilja i diskriminacije kroz aktivnosti podizanja svijesti javnosti o problemu.

Visok procenat siromaštva u cijeloj BiH, pa tako i u dobojskom regionu, direktno utiče na disfunkcionalnost porodice, što realno povećava broj korisnika/ca koje imamo. S druge strane poskupljenja goriva i energije, a time i svih drugih kako životnih troškova tako i usluga utiče direktno i na naš rad, jer se troškovi povećavaju, broj korisnika/ca je sve veći i veći, a strahujemo i od odliva kadrova zbog nesigurnosti koju imamo kao nevladin sektor, bez stalnih izvora prihoda i bez mogućnosti da adekvatno stimuliramo zaposleno i angažovano osoblje.

Sumarni pregled

U Sigurnoj kući U 2008. godine boravilo je 115 žena i 138 djece (od ukupnog broja djece, čak je 12 djece bilo bez roditeljskog staranja i roditeljske pratnje) koje su osnaživane kroz 449 individualnih i 24 grupnih psiholoških terapija. Socijalna radnica je obavila 546 individualnih i 22 grupna razgovora koji su pomogli klijenticama u obnavljanju pokidanih veza i stvaranju kompletnije socijalne mreže pomoći i podrške. U toku 2008. godine primljeno je 2211 poziva putem SOS linije kojom prilikom su pružene različite vrste usluga i podrške ženama i djeci. Izvršena je prijava nasilja policijskim stanicama za sve klijentice koje su boravile u skloništu, kojima je pruženo 289 pravnih savjeta u vezi ostvarivanja njihovih prava i pokrenuta su 44 sudska postupka. Medicinska sestra je obavila 104 medicinskih intervencija (mjerenje pritiska, tjelesne temperature, davanja terapije, pravljenje obloga, uvodjenjehigijenskog-dijetetskog režima ishrane) i 68 sati savjetodavnog rada i zdravstvenog prosvjećivanja. Održano je 107 relaksacionih psiho-fizičkih masaža koje su pomogle klijenticama da se oslobode od stresa i negativne energije. Fizičkom aktivnošću i vježbama pravilnog disanja postignuto je rasterećenje organizma i stvaranje pozitivnog raspoloženja. U istom periodu pruženo je 34 različitih specijalističkih zdravstvenih usluga i 8 puta zdravstveno prosvjećivanje klijentica. Pedagogica je obavila 223 sati individualnog i 52 sati grupnog rada sa djecom koji su rezultirali smanjenom problematičnom ponašanjem kod djece, osjećaju izgubljenosti i beznadežnosti, ali i savladavanju kreativnih tehnika, razumijevanja druge djece (grupna dinamika, tolerancija, lakše razrješavanje konflikata), postignuti bolji rezultati u školi..... U tu svrhu obavila je 16 instruktivno-konsultativna sastanka sa nastavnicima i drugim stručnim radnicima. Obavljeno je 321 sati individualnih i 146 grupne okupacione aktivnosti (pravljenje kolača, kurs šivanja i krojenja, pletenje, vezenje, pravljenje predmeta od vune i konca, slikanje na platnu i staklu, izrada ikebane i različitih ukrasnih predmeta, informisanje kroz dnevne i sedmične novine, poljoprivredne aktivnosti – plastenik:proizvodnja povrća i cvijeća za sklonište, sa djecom izrada panoa, slikanje, ukrasa i dr.) koje su doprinije da se žene i djeca osjećaju korisnim, opuštenijim i cijenjenim za postignute rezultate. Volonterski tim koji čini 6 volonterki dežuralo su u poslijepodnevnom i noćnim satima, kao i vikendom. Organizovane su 145 posjete klijentkinjama po izlasku iz Sigurne kuće kojima se pospjela psiho-socijalna reintegracija žrtava nasilja.

U savjetovalištu je pruženo je 645 pravnih usluga ženama koje su upoznate sa svojim pravima i postupkom pred institucijama za ostvarivanje svojih prava. Održano je 108 sati socijalnog rada, a rezultati su razvoj sposobnosti klijentkinja za rješavanje konflikata i usmjeravanje klijentkinje ka drugim institucijama (na primjer, obezbjeđivanje jednokratne finansijske podrške od strane opštine ili sredstva za ekonomsko osnaživanje). Sa 38 žena i 8 djece održano je ukupno 144 sata individualnih psiholoških sesija i 72 sata (48 sesija) grupnih terapija, koje su imale za cilj psihosocijalno osnaživanje žena i djece koji su bili izloženi različitim oblicima nasilja, sa kojima se radilo na preradjivanju trauma i integrisanju u svakodnevni život. Kroz porodično i partnersko savjetovanje obuhvaćeno je 15 porodica, sa kojima je obavljeno 86 seansi partnerskog savjetovanja, 31 seansi porodičnog savjetovanja (12 porodica je uspješno završilo proces porodičnog savjetovanja, smanjena je agresivnost i destruktivne emocije, poboljšana komunikacija među partnerima i/ili članovima porodice). Grupe za samopomoć u savjetovalištu su organizovane za žene žrtve nasilja i u toku 2008. godine organizovano je 53 diskusionih grupa na kojima je učestvovalo 442 žene, 16 žena je uspješno završilo kurs šivanja, održano je 236 sati okupacionih aktivnosti štrikanja, heklanja, slikanja na

platnu i staklu, na kojima je učestvovalo 158 žena, a 29 žena je iznajmljivalo knjigu jednom ili više puta. Održano je 20 pedagoških radionica na kojima je razvijana sposobnost kreativnog rješavanja sukoba, prepoznavanja problema i njihovog struktuiranja i kreativnog rješavanja, na kojima je učestvovalo 298 djece bivših korisnika skloništa ili djece iz zajednice.

Aktivnosti usmjerene na rad u zajednici gdje je jedan veliki dio pažnje posvećen podizanju svijesti kako šire javnosti tako i institucija koje se bave problematikom nasilja. Ovdje nam je glavna misija razbijanje predrasude da je nasilje privatna stvar porodice ili pojedinca/ke kojoj se dešava (Lično je politično!) pri čemu se intenzivno borimo da dovedemo problem nasilja nad ženama i djecom na dnevni red političkog života. Tokom projektnog perioda održana je ukupno 120 radionica sa učenicima srednjih škola u Modriči na kojima se sa mladima obrađuju, pored polno baziranog nasilja, i pitanja etničke tolerancije. Što se tiče rada sa djecom u zajednici, u protekloj godini predstavu „Osloni se na mene” u okviru projekta Prevencija trgovine i zlostavljanja djece smo prikazali 8 puta u 8 različitim školama u dobojskoj regiji koju je vidjelo ukupno 306 djece. Sa djecom, našim stalnim članovima i glavnim akterima projekta Prevencija trgovine, radimo i na njihovom osnaživanju kako bi oni postali vršnjački edukatori. Tokom projektnog perioda njih 6 je pohađalo dvodnevni trening u tu svrhu.

2. Realizacija aktivnosti

2.1.1 Psiho-socijalna rehabilitacija i podrška razvoju realističnih perspektiva za bolju budućnost žena i djece žrtava nasilja u porodici – SIGURNA KUĆA

2.1.1.1 Zbrinjavanje žena i djece žrtava nasilja

U 2008.godini u Sigurnoj kući zbrinuto je 115 žena i 138 djece, kojima je pružena psihosocijalna rehabilitacija. Od ukupnog broja djece, dvanaestoro djece je bilo bez roditeljskog staranja i pratnje. U ovom periodu imali smo 17 povratnica tj. korisnica koje su ponovo smještene, a od njih je bilo troje djece.

Upoređujući podatke iz ranijih godina u 2008. godini je najmanji procenat žena koje su se vratile mužu. Njih 52 (45%) su odlučile da počnu život iz početka, izlazeći trajno iz kruga dugogodišnjeg nasilja.

2.1.1.2 Pravna pomoć

- 289 pruženih savjeta
- 44 pokrenutih sudskih sporova
- 230 dopisa institucijama

Sve klijentice koje su boravile u Sigurnoj kući, kao i djeca bez roditeljskog staranja/praćenja imali su pravnu pomoć i savjetovanje kako bi bili upoznati sa svojim pravima, koja su neophodna za ostvarivanje njihovih daljnjih ciljeva. Npr. upoznavanje sa postupkom brakorazvodne parnice, koja su dokumenta neophodna za pokretanje postupka, koje institucije su uključene u proces, povjera djece na brigu i staranje, proces smještaja djece u hraniteljske porodice ili institucionalno zbrinjavanje i niz dr. pravnih savjeta. Sudovi i tužilaštva u posljednje vrijeme pozivaju osoblje Sigurne kuće da svjedoče u procesu što je s jedne strane pozitivno, a s druge strane je i opterećujuće jer oduzima dosta vremena.

Rezultati:

- 12 završenih sudskih postupaka za razvod braka (uključujući povjeru djece)
- 1 spor oko podjele zajednički stečene imovine uspješno okončan
- 5 uspješno provedenih procedura smještaja u Dom za nezbrinutu djecu
- 4 djece smješteno u hraniteljske porodice
- 5 uspješno provedenih postupaka prijave za nasilje u porodici (počinilac dobio uvjetnu osudu na period od 12 mjeseci, 1 zabranu pristupa, ostalo novčane kazne)

2.1.1.3 Psihološki (savjetodavni i terapijski) rad

Individualne terapije: ukupno 449

Grupne terapije: ukupno 24

Psihoterapijski rad u skloništu obuhvata intervencije unutar kriznog zbrinjavanja žrtava, obrade traumatskih događaja, emocionalnog osnaživanja, terapijskog tretmana specifičnih emocionalnih poremećaja...

U širem spektru psiholoških aktivnosti imamo psihološke radionice sa djecom, kao i grupni rad sa ženama. Ove aktivnosti obuhvataju edukativne radionice na različite teme, kao što su uspješno prevazilaženje i izlazak iz konflikta, nasilje i mehanizmi njegovog preživljavanja, podizanje samopouzdanja, organizovanje kreativnih igračica... Osim toga, grupni rad sa ženama, žrtvama nasilja, uvijek ima kako terapijski tako i edukativni efekat. To znači da grupni rad sa ženama, često uključuje i principe radioničarskog rada (kada to teme i karakteristike grupe

dozvoljavaju). Na ovaj način se ne djeluje isključivo na emocionalnu, nego i na kognitivnu komponentu ličnosti naših korisnica usluga.

Postignuti rezultati

Sve korisnice prošle su određeni psihološki program, od početne emocionalne stabilizacije, preko obrade traumatskih simptoma do osnaživanja i rada na specifičnim (neurotskim) tegobama.

Efekti ovog rada mjere se stepenom njihove emocionalne osnaženosti (u smislu odsustva težih simptoma anksioznosti, depresivnosti....) i njihove sposobnosti da se ponovo uključe u svakodnevno socijalno funkcionisanje. Efekat ovog rada, naravno, direktno zavisi od dužine boravka žene u skloništu, njene socijalne mreže u koju se vraća, prethodne dužine izloženosti nasilju, stepena obrazovanja, ekonomske samostalnosti...

U skladu s tim sve žene, koje su u proteklom periodu boravile u skloništu, dobile su najmanje jedan od sljedećih tretmana:

- početno osnaživanje, vraćanje osjećanja sigurnosti i povjerenja,
- procjenu dubine traumatske povrede i psihološke intervencije u skladu s tim,
- procjenu postojanja i terapijski rad na, eventualnom, dubljem emocionalnom poremećaju,
- eventualni terapijski rad u grupi (u skladu sa trenutnim stanjem, potrebama i korisnosti ove vrste rada).

Rad sa djecom podijeljen je na rad sa mlađim uzrastom (ispod 7 godina) i rad sa starijim uzrastom (preko 7 godina). Bez obzira na uzrast, uvijek se teži osnaživanju djece, pruža im se pomoć u lakšem sticanju uvida u ono što im se desilo (ili se dešava) i načinima kako da se ubuduće nose sa emocijom straha, osjećanja krivice...

Mlađi uzrast, obično, prolazi kroz terapiju igrom, crtežom ili grupnim radom sa djecom.

Efekte ovog rada najbolje mjerimo stepenom njihove prilagođenosti i emocionalne stabilnosti tokom boravka u skloništu, a o dugotrajnim efektima je teško govoriti, s obzirom na nizvjesnu budućnost koja ih, uglavnom, čeka.

2.1.1.4 Socijalni rad

Individualni rad: ukupno 546

grupni razgovori: ukupno 22

socijalna anamneza: ukupno 117

lični kartoni: ukupno 127

socijalna mreža: ukupno 112

Briga poslije: ukupno 145

Individualni i grupni razgovori

Individualni razgovori obavljaju se sa svakom klijenticom u cilju stvaranja rješenja. Radi se na realnom sagledavanju stanja u kojem se nalaze, upoznavanju postojećih resursa i kreiranja plana kako izaći iz postojeće situacije. Svaku realnu odluku podupiremo i osnažujemo ih kako bi smogle snage da izdrže proces do njegove realizacije.

Struktura žena u grupama je različita, potiču iz različitih socijalnih sredina, različitog su obrazovnog nivoa, različitih starosnih godina, neke nisu socijabilne i teško uspostavljaju socijalni kontakt. Cilj grupnih razgovora jeste da se postigne prevazilaženje različitosti, uspostavljanje socijalnih kontakata, razmjena iskustava i načina izlaženja iz problema.

Izgradnja socijane mreže podrazumjeva uspostavljanje i obnavljanje pokidanih veza između članova porodice. Cilj je obnoviti i ojačati socijalnu mrežu, kako bi se postigla pomoć i podrška za daljnju saradnju i izlaženje iz kriznih situacija. Uspostavljanje socijalne mreže je veoma bitna za psihosocijalnu reintegraciju korisnika.

Postignuti rezultati

Za svaku klijenticu smo kroz uzimanje soc. anamnestičkih podataka stekli uvid u njenu ličnu problematiku, te su i preduzimani koraci daljeg zbrinjavanja (onoliko koliko je bilo u domenu naših mogućnosti, a ponekad i izvan toga). U skladu s tim, za 52 klijentice, koje su se osamostalile, lično smo intervenisali u njenom zbrinjavanju, počev od uvezivanja sa rodbinom koja bi bila od pomoći, do intervencija kod poslodavaca (bilo da je trebalo zaposlenje ili prolongiranje bolovanja, odmora i sl.). Za svaku od njih bilo je neophodno intervenisati i u lokalnim centrima za socijalni rad, tražeći od njih da se zauzmu za svaki pojedinačni slučaj, a naročito kada je riječ o ženama sa djecom. Osim pomenute 52 korisnice, za sve preostale su preduzete aktivnosti iz domena socijalnog rada, naročito kod onih koje su se odlučile na povratak u bračnu (partnersku) zajednicu, gdje smo nastojali obezbijediti pojačan nadzor centara za soc. rad, kao i veći nadzor policije.

O efektima ovog rada najbolje govore podaci dobijeni u „after care“ aktivnostima, gdje je uočen napredak u socijalnom funkcionisanju kod većine naših korisnica.

Nešto lošije podatke dobijamo kada je riječ o djeci, jer je ovdje objektivno naš uticaj najmanji (pošto centri preuzimaju sve aktivnosti kao privremeni staratelji). Ono što jedino ohrabruje jeste činjenica da su sada radnici u centrima za soc. rad znatno senzibilniji za saradnju s nama, ali im je i dalje (za sve neuspjehe) osnovno opravdanje nedostatak novca.

2.1.1.5 Body terapija

Relaksacione masaže: ukupno 107

Podrazumijevaju manuelnu masažu odgovarajućih tačaka na tijelu kojom se postiže dobra fizička relaksacija kao i osjećaj zadovoljstva, a na taj način se vraća i jača samopouzdanje.

Postignuti rezultati:

Masiranjem određenih tačaka postiže se tjelesna relaksacija i žene su naučile na koji način se mogu osloboditi stresa i negativne energije, a što im pomaže u daljem psihoterapijskom radu koji ima za cilj njihovo osnaživanje i stabilizaciju.

2.1.1.6 Medicinski rad

Savjetodavni rad: ukupno 68

Medicinske intervencije: ukupno 104

U Skloništu se po prijemu obavljaju razgovori sa klijenticama i djecom na osnovu kojeg se dobija uvid u psihofizičko stanje i pravi dalji plan rada. Tada se pravi plan rada za svaku klijenticu/dijete koja podrazumijeva zsravstveno prosvjećivanje i potrebne medicinske intervencije.

Medicinski rad podrazumijeva medicinsku obradu svake klijentice i djeteta koji prodju kroz Sigurnu kuću. Cilj uzimanja medicinski podataka (lična ili hteroanamneza) i medicinske dokumentacije ukoliko je klijentica ima je praćenje objektivnih i subektivnih simptoma i znakov koji su bitni procjenitelji daljeg plana rada koji u određenim situacijam zahtjeva uključivanje ljekara određenih specijalnosti, vađenje nalaza kao i primjena odgovarajuće terapije (sekundarna prevencija).

Cilj zdravstvenog prosvjećivanja jeste da se zainteresuju za svoje zdravlje, edukuju o prevenciji mnogih bolesti i stanja, nauče i usvoje znanja koja su im potrebna i koja će im pomoći da lakše prebrode trenutnu bolest i situaciju i koji svojim usvajanjem mogu da prenesu na svoje bližnje i okolinu.

Medicinske intervencije obuhvataju terapije, kao što su: mjerenje krvnog pritiska, pulsa, tjelesne temperature, davanje propisane terapije, primjena raznih čajeva, sirupa, previjanje, stavljanje obloga, higijensko- dijetetskog režima su od izuzetne važnosti kao i prema potrebi angažovanje odgovarajućeg stručnog zdravstvenog lica.

Postignuti rezultati:

Pravovremenim i adekvatnim liječenjem spriječene su brojne komplikacije. Usvajanjem određenih savjeta (savjetodavni razgovori o određenim bolestima, važnost pravovremenog liječenja, primjenom odgovarajuće dijete i higijenskog režima žena i djece, pravilnoj upotrebi terapije, važnost imunizacije, važnost redovnih ginekoloških pregleda i samopregleda dojke, prolaskom kroz razne edukacije klijentice su zdravstveno prosvjećene.

Fizičkom aktivnošću i vježbama pravilnog disanja postiže se rasterećenje organizma kao i stvaranje pozitivnog raspoloženja (endorfina) i prevencija mnogih bolesti. Adolescentkinje su upoznate o menstrualnom ciklusu, kontracepciji a starije osobe o klimakteričnim promjenama.

2.1.1.7 Pedagoški rad

Individualni rad sa djecom: ukupno 223

Grupni rad sa djecom: ukupno 52

Savjetodavni rad sa majkama: 78

Instruktivno – konsultativni rad sa nastavnicima i drugim stručnim saradnicima: ukupno 16

Individualni rad sa djecom podrazumijeva savjetodavne razgovore, pedagoško ispitivanje u odnosu na vaspitno obrazovni status djeteta i u skladu s tim vaspitno-obrazovni rad sa djetetom, te pružanje pomoći u obavljanju školskih zadataka, praćenje djeteta u adaptacionom periodu i njegovo funkcionisanje u grupi, pružanje neposredne pomoći u prevazilaženju teškoća

Grupni rad podrazumijeva grupne razgovore sa djecom o organizovanju slobodnog vremena, ličnoj higijeni i higijeni grupe, te grupne razgovore u cilju operativnog rješavanja nastalih problema u organizaciji

(funkcionisanju grupe, radu i disciplini, nepristojnom ponašanju i sl.). Grupni rad podrazumijeva i edukativno-kreativne radionice koje imaju i terapijsku namjenu jer djeca uglavnom imaju iste probleme kao i njihove majke (psihosomatske poremećaje kao što su glavobolja, depresija, problemi sa spavanjem, osjećaj beznadežnosti i izgubljenosti, anaksioznost...), te je usmjeren i na obradu traumatskog događaja, pri čemu je važno vratiti djetetu poljuljanu sigurnost u sebe i osnovno povjerenje u ljude.

Za rad sa djecom koriste se različite metode i tehnike (npr. metod individualnih i grupnih razgovora, metod motivisanja i stimulisanja, metod navikavanja, ograničavanja, metod igre,...) zavisno od njihovih razvojnih stadija i intelektualno-emocionalne zrelosti.

Pedagoški rad u Sigurnoj kući odnosi se i na savjetodavni rad sa majkama u cilju lakšeg suočavanja sa svim razvojnim teškoćama i problemima djeteta u procesu odrastanja, učenja vještina roditeljstva i tehnika podrške kao i adekvatnog odnosa prema djeci u vaspitnom procesu. Takođe, pedagoški rad podrazumijeva i instruktivno-konsultativni rad sa nastavnicima i drugim stručnim saradnicima, kao i vođenje pedagoške dokumentacije.

Postignuti rezultati

Tokom ove godine u radu sa djecom primjećeno je da se djeca lakše suočavaju sa različitim senzacijama (ljubav, strah, ljubomora, moć-nemoć, ljutnja, tuga, radost). Kroz interakciju sa drugima djeca su uviđala svoje i tuđe granice, razvijala samosvijest i samopouzdanje. Jedan od postignutih rezultata tokom rada sa djecom je i smanjeno problematično ponašanje, osjećaj izgubljenosti i frustracije. Takođe, zahvaljujući dobroj saradnji pedagogice sa nastavnicima i majkama, koje su bile motivisane da pomognu u prevazilaženju problema u učenju i ponašanju njihove djece, djeca su postepeno razvijala povjerenje u sebe i druge što je uticalo i na postizanje boljeg uspjeha u školi.

2.1.1.8 Okupacione aktivnosti

Individualni rad: ukupno 321

Grupni: ukupno 146

U skloništu su na raspolaganju sledeće aktivnosti: pravljenje kolača, kurs šivanja i krojenja, pletenje, vezenje, pravljenje predmeta od vune i konca, slikanje na platnu i staklu, izrada ikebane i različitih ukrasnih predmeta, informisanje kroz dnevne i sedmične novine, literarni klub, poljoprivredne aktivnosti – platenik: proizvodnja povrća i cvijeća za sklonište, sa djecom izrada panoa, slikanje, ukrasa i dr.

Okupacione aktivnosti se obavljaju svakodnevno u prosjeku četiri sata sa ženama, i sat sa djecom. Svaki dan je na programu različita aktivnost. Specifičan je jedino rad u plateniku koji je od decembra do maja mjeseca te su u te aktivnosti uključene osim korisnica i osoblje tima i volonterke koje danonoćno nadgledaju proces, temperaturu, zaljevaju biljke...

Postignuti rezultati

Okupacione aktivnosti doprinijele su boljoj i bržoj rehabilitaciji jer se žene osjećaju korisnim, opuštenije su i njihov rad se cijeni što nije bio slučaj u porodicama iz kojih dolaze.

Žene su naučile nove vještine koje će im koristiti i nakon izlaska iz sigurne kuće.

Veliki broj djece pokazao interesovanje za okupacione aktivnosti i rade su se uključivali u grupni i individualni rad.

Problemi

U 2009. godini ukida se platenička proizvodnja cvijeća zbog uvođenja fiskalizacije, prema kojoj smo i mi ukoliko vršimo prodaju cvijeća dužni da imamo fiskalnu kasu što se nama ne isplati, jer ta kasa košta više nego trogodišnji prihod koji imamo od prodaje cvijeća. Šteta je što se mora ovaj vid aktivnosti prekinuti jer su žene u izuzetno visokom procentu iskazivale interes za uključivanje.

2.1.1.9 Specijalističke zdravstvene usluge

Ljekarski pregledi: 34 različitih usluga

Zdravstveno prosvjećivanje klijentkinja: 8 puta

Ljekari specijalisti iz određene oblasti angažuju se po potrebi, a to su psihijatar, ginekolog, internista, pedijatar i dr. Pregledi se obavljaju unutar skloništa, a veoma često u zdravstvenim ordinacijama i Bolnici u Doboju. Imamo izuzetno dobru saradnju i obično naše korisnice bivaju po hitnom postupku tretirane.

Tim skloništa kada procjeni da je potrebna određena edukacija iz zdravstvenog prosvjećivanja zaštite žena i djece angažuju se takođe ljekari specijalisti.

2.1.1.10 After care – briga poslije za žene i djecu bivše korisnice

Briga poslije: ukupno 145 posjeta

Briga poslije je praćenje klijentica i djece po izlasku iz Sigurne kuće u novoj sredini, njihove adaptacije i izgradnja socijalne mreže. Briga poslije obavlja se kroz kućne posjete i ima za cilj pružiti podršku u osamostaljivanju ako se klijentica osamostalila, a ako se vratila mužu, pratiti re-uspostavu partnerskog i porodičnih odnosa. Briga poslije uključuje i nastavak zdravstvenog prosvjećivanja klijentice i praćenje njenog i zdravstvenog stanja njene djece.

Prva kućna posjeta obavlja se se sedam do deset dana po izlasku klijentice iz skloništa. Naredna posjeta je kroz mjesec dana, a kasnije se na osnovu snimljene situacije i kontakata telefonom pravi plan kućnih posjeta za svaku klijenticu. Zavisno od procjene, kućne posjete se prvu godinu obavljaju svaka dva do tri mjeseca. Poslije godinu dana po izlasku klijentice iz Sigurne kuće posjete se obavljaju po potrebi. Međutim, socijalna radnica i dalje održava taj kontakt putem telefona tako da se briga poslije nikada i ne prekida.

Postignuti rezultati:

Podrška u osamostaljivanju i prekidu lanca nasilja. Takođe, lakše uspostavljanje kontakta sa institucijama, upoznata sa svojim pravima i pravima iz socijalne dječije zaštite, uspostavljena socijalna mreža, osnažene, resocijalizovane, pozitivan pogled na vlastite resurse.

Zdravstvena prosvjećenost se proširila na cijelu porodicu gdje klijentica i dijete žive i sagledana je cijela zdravstvena situacija i na osnovu nje napravio se plan koji podrazumijeva praćenje zdravstvenog stanja cjelokupne porodice.

Volonterski Tim

Volonterski Tim čini šest volonterki koje redovno dežuraju u skloništu. Nose se sa velikim obavezama, jer u poslijepodnevim satima ostaju same i imaju obavezu da prate stanje korisnica i njihove djece, prijeme novih korisnica, ali i druge intervencije po potrebi. Poslije svakog dežurstva pišu izvještaj. Sve volonterke prisustvuju dva puta mjesečno sastancima na kojima se razmjenjuju iskustva i rješavaju tekući problemi. Jednom mjesečno prisustvuju sastanku cijelog tima. Redovnim sedmičnim sastancima tima koji se održavaju petkom prisustvuje volonterka koja je prethodne noći bila dežurna i ona dalje prenosi koleginicama zaključke.

Poteškoće u realizaciji aktivnosti

Kao i u svakom poslu susretali smo se sa različitim poteškoćama u toku realizacije projektnih aktivnosti, ali zahvaljujući iskustvu koje imamo, timu koji je uvijek spreman da maksimalno uloži napore problemi su i prevazilaženi. Ključni problem s kojim se suočavamo mi i naše korisnice je viđanje djece sa nasilnim ocem, koji uglavnom koristi djecu kao sredstvo uticaja na majku (žrtvu) bilo u prahu njenog povratka u zajednicu bilo da joj prenese njegove najčešće prijeteće poruke koje imaju obeshrabrujući efekat na ženu. Na ovaj način on nastavlja nasilje u smislu „produžene“ kontrole i uticaja na donošenje njenih sopstvenih odluka.

Nastavljena je praksa institucija da djecu, žrtve nasilja, smještaju u sklonište bez pratnje i staranja roditelja ili bližih srodnika. Za razliku od prošle godine, kada je ovaj problem bio gorući za naš Tim i kada se dosta energije uložilo na prevazilaženju ovog problema, postignut je i mali napredak u odnosu na prethodni period. Radi se o tome da djeca, nakon što budu smještena u Sigurnu kuću, ostaju znatno kraći period u skloništu, nego ranije. Institucije (prvenstveno centri za socijalni rad) sada znatno brže i intenzivnije rade na problemu dječijeg (trajnog) zbrinjavanja. Na ovo je uticalo nekoliko faktora. Jedan od značajnijih jeste naše insistiranje na boljoj koordinaciji i saradnji sa institucijama (zahvaljujući radu na uspostavljanju referalnih mehanizama). Iako mi još uvijek nismo u potpunosti zadovoljni načinom na koji se rješavaju trajna zbrinjavanja djece (mi se zalažemo za vaninstitucionalno zbrinjavanje), ipak smo ohrabreni činjenicom da je došlo do određenog pomaka. Nadamo se da će ova promjena ići na bolje.

U prilog prethodnoj temi, kao poteškoću imamo i veliki broj djece koja su po drugi put (ili više puta) smještena u sklonište. Naime, ovdje opet imamo propust organa starateljstva (CZSR) koji su, zahvaljujući njihovim pogrešnim procjenama, vratili djecu u primarne porodice, gdje su se ponovili slučajevi nasilja. Sa povratnicima ove kategorije (govorimo o djeci), imamo dvostruki problem- nakon što smo jednom djelovali u pravcu njihovog osnaživanja i uspostavljanja povjerenja, kada dođu po drugi put u sklonište, rad je dvostruko teži – još jednom idemo sve ispočetka, a nema naznaka za njihovu sigurniju budućnost. Oni rijetko vjeruju da će za njih ikada biti bolje.

Kada govorimo o ženama, koje su smještene u sklonište, onda se kao ključni problem javlja viđanje djece sa nasilnim ocem. Očevi često koriste djecu i viđanje djece kao sredstvo da se utiče na majku (žrtvu) bilo u pravcu njenog povratka u istu zajednicu, bilo da joj prenose njegove poruke, koje često imaju obeshrabrujući efekat na

ženu. Na ovaj način on nastavlja svoje nasilje u smislu „produžene“ kontrole i uticaja na donošenje njenih sopstvenih odluka.

Kategorija korisnica koje spadaju u domen „osoba u stanju socijalne potrebe“ su, takođe, ona kategorija sa kojom imamo problem u radu. Prije svega, ovo su žene koje nemaju nikakva materijalna primanja, niti bilo kakvu vlastitu imovinu, a pri tom imaju pedeset i više godina. Neke od njih su radno sposobne, ali je za njih vrlo teško naći posao (kako zbog godina, tako i zbog stručne nekvalifikovanosti), a pri tom ne mogu ostvariti nikakva primanja od CZSR, jer nemaju napunjenih 65 godina. Dakle, iako prema svim svojim karakteristikama spadaju u domen „socijalno ugroženih“ one ne mogu ostvariti za sebe ništa, izuzev-eventualne-minimalne jednokratne pomoći. Sa ovim ženama je izuzetno teško raditi na njihovoj psihosocijalnoj stabilnosti i reintegraciji. Ove žene su, uglavnom, „prisiljene“, da se vrate počiniocu nasilja (ukoliko on uopšte izrazi „samilost“ da ih primi). Ovdje se Tim dodatno angažuje i crpi svu svoju energiju kako bismo našli smještaj, obezbijedili joj kakva takva primanja, te našli dodatne izvore njenog finansiranja. Još teza situacija sa ženama treće zivotne dobi. To su žene preko 65 godina starosti koje ne žele (ili ne smiju) da se vrate u nasilnu zajednicu (mužu ili djeci) a socijalna služba je u potpunosti inertna u iznalaženju trajnog i povoljnog rješenja u ovakvim slučajevima, a ni sudovi nemaju senzibilitet tako da od 5 prijava za udaljenje muža ili sina iz porodice nisu izrekli ni jednu presudu o udaljenju, niti su uputili na liječenje od alkoholizma. Ovi i slučni problemi dodatno otežavaju poziciju naših klijentica a time i naš rad sa njima se usložnjava i duže traje oporavak.

2.1.2. Psiho-socijalno osnaživanje žena i djece žrtava nasilja koje su bile izložene različitim traumatskim iskustvima te pružanje pravne podrške ženama u ostvarivanju njihovih osnovnih ljudskih prava i podrška u prevazilaženju bračnih i porodičnih problema- SAVJETOVALIŠTE

Poslije dvije godine uspostavljanja i razvijanja procesa sinhronizovane savjetodavne službe sa različitim spektrom djelovanja i uključivanjem cijelog tima mozemo reći da smo ustanovili mnogo bolje efekte u sveukupnoj podršci ženama i djeci koje pokušavaju da izađu ili su izašle iz začaranog kruga nasilja, koje mjerimo i kvantitativnim i kvalitativnim pokazateljima.

Ostvarenju dobrih rezultata doprinijele su edukacije iz sistemske porodične terapije, supervizije, dobri odnosi u timu i svakodnevna razmjena informacija.

2.1.2.1. PRAVNA POMOĆ – 645

Centar za pružanje pravne pomoći otvoren je utorkom i četvrtkom od 9-16 časova za klijentkinje koje dolaze bez zakazivanja. Ukoliko je to potrebno pravnicu osim savjetovanja piše tužbu, žalbu, akt ili neki drugi zahtjev. Ako je potrebno prikupiti dodatna dokumenta ili eventualno napraviti analizu zakonskih propisa onda se zakazuje drugi termin.

2.1.2.2. SOCIJALNI RAD - ukupno 82 žene

Individualni rad: ukupno 108

socijalna anamneza: ukupno 82

socijalna mreža: 59

kontakti sa institucijama: 169

Zbog bolesti socijalne radnice prva dva mjeseca u 2008. godini zakazivani su samo termini klijentkinjama kojima je po procjeni tima ta pomoć bila neophodna. Nakon uvođenja nove socijalne radnice redovno su zakazivani termini u početku samo za klijentkinje koje su bivše korisnice sigurne kuće, a od jula 2008. godine socijalna radnica je zajedno sa koordinatorkom primala bivše klijentkinje sigurne kuće u savjetovalištu i sa njima radila na pronalazenju pragmatičnih i realnih rješenja za reorganizaciju zivotnih problema.

Tek sada uvidjamo koliko je važan socijalni rad sa klijentkinjama nakon izlaska iz sigurne kuće, jer predstavlja izuzetan vid podrške u pronalazenju pragmatičnih i realnih rješenja za reorganizaciju životnih problema. vezu između svakodnevnosti i potreba klijentkinje i razvoj sposobnosti za rješavanje konflikata.

Rezultati:

- zaposleno 6 ženA (5 su bivše korisnice, a 1 je žrtva nasilja u porodici i ima 3 mldb. djece)
- obezbjedjen bespovratni kredit od strane opštine za pokretanje proizvodnje krastavaca u plasteniku
- 9 puta obezbjedjena jednokratna pomoć od strane Načelnika opštine Modriča ili Centra za socijalni rad

2.1.2.3. PSIHOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE

individualne sesije: 144 sesije

grupne terapije: 48 sesija (72 sata, jer grupne traju po sat i po)

Žene koje su koristile usluge Savjetovališta, uglavnom, su bivše korisnice Skloništa. Najčešći razlog za dolazak je nastavak započetih tretmana u Skloništu, najčešće potreba za osnaživanjem u kriznim situacijama sa kojima se sreću po izlasku iz skloništa, kao i anksioznost, osjećanje krivice...

Individualni tretmani obuhvatali su kako specifične terapijske tehnike za specifične poremećaje (anksioznost, depresivnost, bijes...), tako i kontrolne seanse koje podrazumijevaju procjenu stanja i pružanje podrške u održavanju dobrih rezultata nakon završetka terapije.

Ono što je bilo karakteristično za minulu godinu jeste povećan broj klijentica sa simptomima depresije, naročito žena koje su ušle u proces razvoda.

Rad sa grupom, u okviru grupne terapije, bio je usmjeren na smanjenju osjećanja krivice, kao i jačanju sopstvenih potencijala za efikasnije snalaženje u socijalnim situacijama (treninzi asertivnosti). Grupa se sastajala 2 puta mjesečno po sat i po vremena, a ono što je bilo karakteristično za grupu, odnosno dominantno osjećanje je krivica (u grupi su bile 3 žene čiji su muževi počinili suicid), pri čemu je grupa imala izuzetan značaj za podršku i rasterećenje od disfunkcionalnih emocija.

Za razliku od žena, djeci, kojoj su bile neophodne usluge psihološkog savjetovališta, prvenstveno su bile vezane za problem bijesa i niske tolerancije na frustraciju, kao i jedan slučaj anksioznog poremećaja.

Rezultati

Ukupan broj osoba koje su zatražile pomoć u psihološkom savjetovalištu za protekli period su 53, od toga broja:

- 30 žena imalo individualne terapijske tretmane (polovina uspješno riješila problem, a druga polovina nastavlja sa tretmanom)
- 20 žena je započelo grupnu terapiju, ali su 3 žene napustile grupu (1 zbog preseljenja, a 2 jer su smatrale da im to više nije neophodno)- grupa postigla dobre rezultate i organizovale se u grupe za samopomoć,
- 3 djece (jedna sedmogodišnja djevojčica i 2 trinaestogodišnjaka)- uspješno završeni tretmani-preostale samo kontrolne seanse.

Sveukupno, individualni tretmani obuhvatali su kako specifične terapijske tehnike za specifične poremećaje (anksioznost, depresivnost, bijes, poremećaj ličnosti...), tako i kontrolne seanse koje podrazumijevaju procjenu stanja i pružanje podrške u održavanju dobrih rezultata nakon završetka terapije.

Terapije sa djecom su uspješno završene.

Grupe su se sastajala 2 puta mjesečno po sat i po vremena. Jedna od dvije grupe nastavlja tretman i u ovoj godini, dok je druga grupa, po završetku psihoterapijskog tretmana, organizovala grupe za samopomoć. Sve klijentice izvještavaju o poboljšanju svog emocionalnog stanja, kao i boljem funkcionisanju u svakodnevnom životu.

2.1.2.4. PORODIČNO I PARTNERSKO SAVJETOVANJE

Aktivnosti

- partnersko savjetovanje : ukupno 86 seansi
- porodično savjetovanje: 31 seansa
- ukupan broj porodica: 15

U partnersko/porodično savjetovanje uključeno je 15 porodica. Porodice koje su uključene u proces savjetovanja su disfunkcionalne u kojima je bilo prisutno stvaranje koalicije i utrogljavanje pojedinih članova porodice. Problemi sa kojima su se porodice suočavale su najčešće problemi u komunikaciji, podjeli odgovornosti oko podizanja djece, problemi u učenju i ponašanju kod djeteta, nedostatak emocionalne bliskosti među članovima porodice, te suočavanje sa gubitkom jednog člana porodice. Koristile su se različite tehnike i metode porodičnog savjetovanja kao što su genogram, zatim bračna i porodična mapa a u radu sa djecom crteži, igranje uloga, mini-skulpturiranje, ...Koristeći širok spektar intervencija, savjetovanje je bilo usmjeren na suočavanje sa aktuelnom porodičnom problematikom, pronalaženjem najboljeg načina njenog prevladavanja, učenje komunikacijskih vještina, rad na osjećanjima, kontroli ljutnje, promjeni interakcija unutar nuklearne ili proširene porodice kao i drugih interpersonalnih sistema u cilju otklanjanja problema koji ometaju funkcionisanje porodice i njenih članova.

Rezultati

- 12 porodica je uspješno završilo proces porodičnog savjetovanja, dok sa preostale 3 proces savjetovanja još uvijek traje

2.1.2.5 SOS-linija

Broj poziva na SOS telefon: ukupno 2211

Republika Srpska pokrivena je sa 5 (pet) SOS linija sa jedinstvenim kratkim brojem 1264. Poziv evidentira. Žene i djeca korisnici SOS linije pored psihosocijalne pomoći dobijaju i informacije o tome gdje mogu da se obrate za pomoć. U slučaju da su izloženi direktnom nasilju obavještava se policija, kako bi se zaštitili u što kraćem vremenskom periodu ili izmjestili na sigurno. Najveći broj zbrinutih žena i djece u Sigurnoj kući primljen je posredstvom poziva na SOS telefon.

U okviru Gender akcionog plana Vlada RS je provela kampanju „Porodica bez nasilja“ u kojoj su aktivno učestvovali i nevladine organizacije, u medijima su objavljivani brojevi telefona te smo primijetili povećanje broja poziva gdje je bila potrebna hitna intervencija od strane institucija. Institucije, naročito centri za socijalni rad, nerado su pokazivale značajnije interesovanje za efikasnu intervenciju po pozivu, a obzirom da nemaju dežurstava u poslepodnevnim i noćnim satima to nam je dodatno otežavalo rad i smanjivalo manevarski prostor za hitnu intervenciju koja je uglavnom bila usmjerena na policiju i zdravstvenu službu ako je to bilo potrebno.

2.1.2.6. GRUPE ZA SAMOPOMOĆ

Aktivnosti:

- diskusione grupe: 53 puta
- 4 tromjesečna kursa šivanja – ukupno 196 sati
- okupacione aktivnosti štrikanja, heklanja, slikanja na staklu i platnu – ukupno 236 sati
- 497 knjiga je razmjenjivana

Grupe za samopomoć u okviru Savjetovaništa su organizovane za žene žrtve nasilja (bivše korisnice i klijentkinje u savjetovaništu) i koje su imale „slična“ iskustva kroz koja su prolazile u procesu osamostaljenja i prevladavanja sopstvenih kriza.

Diskusione grupe su organizovane jednom sedmično sa unapred dogovorenim temom, kao na primjer: Samopregled dojke, klimakterične promjene, uticaj razvoda na djecu, reakcije porodice nakon moje odluke o razvodu..... Žene su imale priliku da razmijene iskustva, javno progovore o nasilju koje su preživjele ili još uvijek prolaze kroz različite oblike nasilja i diskriminacije.

Korisnice imaju mogućnost i da učestvuju u aktivnostima štrikanja, heklanja, vezenja, slikanja na platnu i staklu.

U okviru ovih aktivnosti korisnice mogu i da koriste knjige iz naše biblioteke koja broji oko 350 knjiga različitih žanrova, ali i da prelistaju dnevnu i sedmičnu štampu.

Rezultati:

- 496 osobe učestvovali u diskusionim grupama
- 16 žena uspješno završile obuku šivanja,
- 158 žena učestvovalo u raznim okupacionim aktivnostima
- 29 žena iznajmljivalo knjigu jednom ili više puta

2.1.2.7. PEDAGOŠKE RADIONICE SA ORGANIZOVANIM GRUPAMA DJECE

20 radionica – 298 učesnika/ca

Učesnici na radionicama su djeca bivši korisnici skloništa i djeca koja su tada bila u skloništu, ali i djeca čije su majke dolazile u savjetovanište jer nisu bile u stanju da se nose sa problematičnim ponašanjem djece. Radionice su tematske i imale su za cilj da razviju sposobnosti kreativnog rješavanja sukoba, prepoznavanja problema i njihovog struktuiranja i kreativnog rješavanja, kao i edukativne radionice o dječijim pravima i zalagačkim aktivnostima u zajednici.

Tokom radionica, djeca su upoznata sa pojmovima kao što su uloge polova u društvu, nasilje u porodici, vršnjačko nasilje, trgovina ljudima, diskriminacija, participacija, socijalne kompetencije. Svaka obrađena tema uključila je objašnjenja na apstraktnom i konkretnom nivou, što je omogućilo bolje razumijevanje pojmova, a djeca

mogla ponoviti ono o čemu smo razgovarali i pokazala interesovanje i razumijevanje za svaki novi pojam. Ono što smatramo značajnim u radu sa djecom je i njihovo učešće u pripremanju i izvođenju edukativno-kreativnih radionica. Svaku novu radionicu pripremali su i izvodili jedna odrasla osoba (voditeljica radionica) i jedno dijete što je djeci pružalo mogućnost da izraze svoju kreativnost i afilijativnu potrebu. Zajedničkim radom, djeca su pokazivala efekte ne samo na razini dobrog osjećanja, nego i na razini socijalnog i psihološkog funkcionisanja svakog pojedinca. Tokom ovog perioda uključeno je i 18 djece, učenika srednje škole koji su samoinicijativno došli u organizaciju tražeći da postanu volonteri UG Budućnost.

Rezultati:

- oformljena sekcija mladih koju čini 25 djece

2.1.3. PREVENCIJA KONFLIKTA I PODIZANJE SVIJESTI O POSLJEDICAMA NASILJA U ŠIROJ DRUŠTVENOJ ZAJEDNICI

2.1.3.1. Edukativne radionice sa mladima u srednjim školama Modriče

Po tri radionice o gender zasnovanom nasilju, diskriminaciji i politici održane su u svih 40 odjeljenja u srednjim školama u Modriči, na kojima je učestvovalo 1206 učenika. Teme koje smo obrađivati u ovom periodu su malo drugačije od dosadašnjih, jer nisu bile fokusirane samo na nasilje u porodici već na različite oblike rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije, kao i na seksualne slobode. Iako su ovo bili mali koraci ka razbijanju tradicionalnih koncepata i predrasuda smatramo da su doprinijeli tolerantnijem i neopterećenijem društvu.

Na političkim radionicama iskazan je interes od strane 15 djevojaka i 2 mladića da se dodatno edukuju o politici te je održano dodatnih 5 radionica u prostorijama naše organizacije, koje su imale za cilj da razbiju predrasude da je politika muški posao i da je ženama mjesto u kuhinji. Formirana je sekcija koja na izričit zahtjev mladih funkcionise kao sekcija UG Budućnost a ne u okviru škole kako smo mi planirali. U okviru akcionog plana koji smo zajedno sa njima napravili planirano je da se osnuje Politička škola koja bi trajala godinu dana. O planiranim aktivnostima obavijestili smo i nadležne u našoj opštini, ali nismo naišli na razumijevanje.

2.1.3.2. Prevencija trgovine i zlostavljanja djece

Tokom prve polovine godine vršili smo pripreme i djeca glumci su snimila film o trgovini i zlostavljanju djece koja se do sada prikazivala kao predstava u okviru radionica u školama dobojske regije.

2.1.3.3. Peer edukacije

Na ljetnoj radionici koja se održala u okviru projekta Prevencija trgovine i zlostavljanja djece 20 djece uključenih u projektne aktivnosti održana je petodnevna edukacija mladih za peer edukatore. Od septembra do decembra 2008. godine održano je 8 edukativnih radionica u osnovnim školama dobojske regije, na kojima su djeca – peer edukatori vodili edukativnu radionicu svojim vršnjacima.

2.1.3.4. Mehanizmi zaštite i razvoj partnerstva sa lokalnim institucijama

U okviru rada sa institucijama u ovom periodu održan je trening za 60 profesionala sastavljenih od predstavnika policije, pravosuđa, zdravstvenih institucija, institucija socijalne zaštite, obrazovnih institucija i NVO-a za primjenu referalnog mehanizma u kombinaciji sa treningom za pomagače. Održano je 6 četvorodnevna treninga koji su prilagodjeni potrebama pojedinačnih sektora sa cilje da se omogući kvalitetniji pristup profesionalaca u slučajevima nasilja.

2.1.3.5. Lobiranje i zalaganje

Entitetski nivo

- Početkom 2008. godine usvojene su izmjene i dopune Zakona o zaštiti porodice od nasilja u Republici Srpskoj, a izmjene bi trebale doprinijeti efikasnijoj zaštiti žrtava nasilja.
- I dalje smo vrlo aktivni oko uvođenja u sistem finansiranja sigurnih kuća u Republici Srpskoj.

Lokalni nivo

Monitoring implementacije zakona o ravnopravnosti polova je kontinuirana aktivnost naše organizacije. Važno nam je da političarke na lokalnom nivou budu upoznate sa zalagačkim aktivnostima na višim nivoima koje provodimo najčešće u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama, te ih o tome redovno informišemo, ali i zajedno sa njima pravimo strategiju izmjena politika o genderu na lokalnom nivou. U ovom periodu održana su dva sastanka sa političarkama gdje smo osim analize rada opštinskih organa na lokalnom nivou napravile strategiju za implementaciju referalnih mehanizama za zaštitu žena i djece od nasilja na lokalnom nivou. Naime, tokom prošle godine su predstavnici svih lokalnih institucija u Modriči učestvovali u pripremi i izradi Referalnih mehanizama (mehanizama upućivanja) za zaštitu od nasilja u

porodici, a ove godine bi trebalo da započnemo probnu provedbu tih mehanizama. Međutim, svjesni smo da neke institucije neće htjeti da provode ove mehanizme, te smo zajedno sa političarkama napravile strategiju tako da Opština Modriča potpiše protokol o saradnji sa svim relevantnim institucijama (policija, centar za socijalni rad, dom zdravlja, škole, obdanište) koje će se obavezati da će implementirati ove mehanizme i o tome redovno izvještavati Opštinu Modriča kao nosioca ovih aktivnosti. Na sjednici Skupštine Opštine Modriča koja je održana 10. juna 2008. godine odbornici su jednoglasno usvojili Protokol o postupanju i saradnji nadležnih subjekata za zaštitu žrtava nasilja u porodici.

8 javnih tribina u Modriči i selima Modriče u vezi reproduktivnog zdravlja

Tokom projektnog perioda održano je 8 javnih tribina na različite teme iz reproduktivnog zdravlja i prava kako u ruralnim, tako i u urbanim sredinama naše opštine na kojima je učešće uzelo 213 učesnica i učesnika. Uvodničari na tribinama su bili eksperti iz oblasti koja se obradivala, a glavna poruka koja je uvijek odašiljana je da zene trebaju više paznje posvećivati svom zdravlju. I pored plana da ćemo na svaku tribinu pozivati predstavnike lokalnih zvaničnika koji bi nas upoznali sa preduzetim aktivnostima u vezi zdravstvene politike nismo bili u mogućnosti da ih ubijedimo da učestvuju u radu. Sledeće teme su obrađivane na javnim tribinama u gradskim sredinama: "Nasilje i zdravlje" i "Abortus-pravo i rizik", "Seksualno prenosive bolesti i zaštita", Zene u klimaksu – suočavanje sa promjenama". U ruralnim područjima održane su po dvije javne tribine pod nazivom "Nasilje i zdravlje" i "Abortus-pravo i rizik" i to u selima: Dugo Polje, Vranjak, Kozuhe i Skugrić.

Kampanja

U toku 2007. godine smo sakupljali sredstva od građana i obezbijedili sredstva u iznosu od 83.000 KM, te je kupljen ultrazvučni aparat za Dom zdravlja Modriča. Od tih sredstava preostalo je oko 10.000 KM. Imajući u vidu da su to sredstva koja su građani donirali Odbor koji se stara o potrošnji sredstava je bio mišljenja da sredstva trebaju biti upotrebljena na nešto što će biti od koristi većem broju građana, te je kupljen aparat za uzimanje laboratorijskih nalaza – za Dom zdravlja, i lap top i projektor za Kulturni centar u Modriči. Ovom kupovinom završena je akcija i račun otvoren za te namjene je zatvoren. U međuvremenu je Centar za socijalni rad Modriča vodio akciju za prikupljanje sredstava za liječenje jednog mladog čovjeka, te je naš humanitarni račun ponovo aktiviran, prikupljana su sredstva putem humanitarnog broja telefona.

Izbor za najboljeg tinejdžera i najbolju tinejdžerku opštine Modriča

Tokom 2007.godine birali smo najtinejdžera i najtinejdžerku opštine Modriča a u okviru projekta Prevencija narkomanije na području opštine Modriče. U 2008. godini Opština je raspisala konkurs za sredstva (u ukupnom iznosu od 65.000 KM) i mi smo aplicirali za sredstva. Međutim, opština nam je odobrila samo 3.500 KM za realizaciju projekta što je nedovoljno, te smo odlučili da smanjimo aktivnosti u školama. Iako smo planirali da Izbor za najtinejdžera održimo u okviru dječije sedmice, odlučeno je da se izbor održi krajem januara u okviru svetosavskih svečanosti.

„I ja imam pravo na porodicu“ je sveobuhvatna aktivnost koja se tokom 2008. godine realizovala u 3 sela dobojske opštine sa ciljem osnaživanja 40-45 djece čiji je razvoj ometen neodgovarajućom roditeljskom brigom ili prilikama (nasiljem) u porodici. Aktivnosti koje su do sada realizovane usmjerene su na rad sa djecom, podizanje nivoa znanja i senezbilizacija bioloških porodica iz kojih dolaze djeca pod rizikom, ali i izgradnja kapaciteta savjeta mjesnih zajednica u smislu sticanja vještina prepoznavanja, ranog otkrivanja i adekvatnog upućivanja potencijalnih slučajeva zlostavljanja, kao i budjenje interesa javnosti za pitanja zaštite djece i bržeg djelovanja.

Ženska izborna kampanja je organizovana u povodu priprema za lokalne izbore i provodila se u 20 gradova BiH pod zajedničkim nazivom Ženska mreža BiH. Mi smo održali 25 radionica u gradskom i ruralnom dijelu Modriče, jednu javnu tribinu u gradu te 2 puta uličnu akciju na kojoj smo dijele materijal i pozivale građane da glasaju za žene kandidatkinje.

Kampanja „Porodica bez nasilja“ koju provodi Vlada RS odnosno Gender centar RS je realizovana u okviru Gender akcionog plana a realizovana je kao ulična kampanja dijeljenja promotivnog materijala: majica, letaka i olovaka. Posteru su distribuirani u sve domove zdravlja, policijske stanice na teritoriji Republike Srpske.

Aktivnost „Primjena referalnog mehanizma u slučajevima polno baziranog nasilja i nasilja nad djecom“ u okviru koje je održano 24 dana treninga za predstavnike svih institucija koje djeluju na području opštine Modriče nakon čega su im uručeni certifikati. Primjena referalnog mehanizma je postala sastavni dio Protokola potpisanog između opštine i subjekata zaštite od nasilničkog ponašanja, te su formirani Savjetodavni odbor i Monitoring tim koji su pratili provodjenje referalnih mehanizama u svojim institucijama. Na kraju godine prikupili smo sve izvještaje o broju prijavljenih i procesuiranih slučajeva koje ćemo prezentovati odbornicima u Skupštini opštine Modriča. Uočeni su i određeni problemi u prikupljanju podataka naročito u službama doma zdravlja, te su donesene

i određene preporuke da ubuduće izradimo jedinstveni obrazac koji će biti dostavljen svim službama i da ove podatke objedinjuje Komisija za ravnopravnost polova i o tome izvještava više nivoe vlasti.

3. Razvoj organizacije

3.1 Unutrašnji

Tim Budućnosti je u 2008 . godini imao tri dvodnevne edukacije iz porodične sistemske terapije, kao i redovne dvomjesečne supervizije koje su znatno doprinijele podizanju radne efikasnosti članica Tima, njihove profesionalizacije, kao i prevencije od sagorijevanja. Tim ima redovno sedmične sastanke na kojima se redovno referiše o svim provedenim aktivnostima u skloništu, analizira rad, planira plan za narednu sedmicu. Ovdje se takođe iznose problemi sa kojima se suočavaju članovi Tima i traže se načini uspješnog prevazilaženja problema.

Pedagogica je završila II godinu stručnog usavršavanja iz Sistemske porodične terapije i nastavlja usavršavanje. Veći dio tima je učestvovao u izradi referalnog mehanizma i edukacijama sa profesionalcima iz institucija.

Na poziv Imaneha predstavnica Budućnosti je imala priliku da učestvuje u proslavi jubileja Imaneh, ali i da ovu posjetu upotpuni raznim sastancima sa predstavnicima 2 sigurne kuće (Basel i Geneva), savjetovalištem za zaštitu žrtava nasilja i savjetovalištem za žrtve trgovine ženama, muškim birooom u Zurichu, nacionalnim uredom za ravnopravnost polova i DEZA u Bernu. Stečena znanja i iskustva o načinu rada sa korisnicama ženama i djecom, rad sa nasilnicima prenesena su cijelom Timu te su učinjene i neke promjene u našem radu.

Predstavnice Budućnosti su učestvovala na raznim konferencijama, seminarima, tribinama u zemlji i inostranstvu (Slovenija) pozivane od strane međunarodnih i domaćih institucija i nevladinih organizacija.

Predstavnica Budućnosti je predložena za najhumanistkinju u dnevnom listu „Blic“ a na prijedlog bivše korisnice sigurne kuće, ušla je u najuži izbor i kao najhumanistkinja dobila poklon – komplet knjiga.

3.2. Vanjski

Radom na razvoju tima i jačanja unutrašnjih kapaciteta istovremeno se trudimo da radimo na jačanju vanjskih kapaciteta kroz programe koji omogućavaju profesionalno osnaživanje institucija koje se bave problematikom nasilja. Kroz sve aktivnosti koje realizujemo ova komponenta zauzima važno mjesto u našem radu, jer smo svjesni da ništa ne možemo postići ukoliko institucije ne budu efikasnije i senzibilnije. Iz tih razloga mislimo da je u ovoj godini rad na primjeni referalnih mehanizama bio od izuzetnog značaja, ali smo svjesni da i pored svega i dalje moramo biti vrlo uključeni u ovaj segment rada sve dok ova oblast ne postane predmetom njihovog potpunog interesa. U tom smislu ćemo u narednom periodu pokušati da proširimo svoje djelovanje na područje cijele dobojske regije kako bi sve institucije u području koje pokriva sigurna kuća u Modriči imale približna znanja i senzibilnost.

U Modriči, 26.01.2009. godine

Gordana Vidović

**SKLONIŠTE ZA ŽENE I DJECU ŽRTVE PORODIČNOG NASILJA
PERIOD 01.01 - 31.12.2008.god.**

UKUPAN BROJ KORISNICA / ŽENA I DJECE	115 ŽENA + 138 DJECE
	TOTAL 253 OSOBA
Ukupan broj dana provedenih u skloništu	8676
Prosječan broj dana provedenih u skloništu po jednoj osobi	34
Dnevni prosjek osoba u skloništu	9
Osobe koje su koristile sklonište više puta	21 – 8 %

STATISTIČKA OBRADA KORISNICA SKLONIŠTA (SAMO ŽENE)

PODACI O ŽENAMA – ŽRTVAMA NASILJA		
Ukupan broj korisnica	115 ŽENA	
Prosječna starost korisnica	41 GODINA	
Obrazovanje	Bez obrazovanja	24 – 21 %
	Osnovna škola	43 – 37 %
	Srednja škola ili zanat	39 – 34 %
	Visoka ili viša škola	09 – 08 %
Bračni status	Bračna zajednica	44 – 38 %
	Vanbračna zajednica	49 – 43 %
	Neudata	07 – 06 %
	Razvedena	15 – 13 %
Nacionalnost	Srpkinja	92 – 80 %
	Hrvatica	05 – 04 %
	Bošnjakinja	17 – 15 %
	Ostalo / Romkinje...	01 – 01 %
Imovina stečena u braku	Da	54 – 47 %
	Ne	61 – 53 %
Imovina upisana na ženino ime	Da	05 – 04 %
	Ne	110 – 96 %
Status	Domicilna	43 – 38 %
	Izbjeglica ili raseljeno lice	50 – 43 %
	Povratnica	22 – 19 %
Vrsta nasilja	Fizičko	54 – 47 %
	Psihičko	41 – 36 %
	Seksualno	05 – 04 %
	Ekonomsko	15 – 13 %
Gdje su otišle po odlasku iz skloništa	Osamostalile se	52 – 45 %
	Otišle rodbini	18 – 16 %
	Vratile se mužu	45 – 39 %

PODACI O DJECI KORISNICIMA SKLONIŠTA

Ukupan broj djece korisnika skloništa		126
Prosječna starost djece		7 godina
Pol	Ženski	61 – 48 %
	Muški	65 – 52 %
Uzrast djece	Do jedne godine	21 – 19 %
	Od 1 – 7 godina	57 – 55 %
	Od 7 – 12 godina	36 – 18 %
	Od 12 – 18 godina	12 – 08 %
Pohađanje škole	Osnovna škola	42 – 33 %
	Srednja škola	09 – 07 %
Ko je nasilnik nad djecom	Otac	70 – 56 %
	Očuh	53 – 42 %
	Neko drugo lice	03 – 02 %
Vrsta nasilja nad djecom	Fizičko	61 – 48 %
	Psihičko	47 – 37 %
	Seksualno	01 – 01 %
	Zanemarivanje	17 – 14 %
	Incest	0

PODACI O DJECI KORISNICIMA SKLONIŠTA BEZ RODITELJSKOG STARANJA I RODITELJSKE PRATNJE

Ukupan br. djece korisnika skloništa		12
Prosječna starost djece		11 godina
Pol	Ženski	05 – 42 %
	Muški	07- 58 %
Uzrast djece	Od 1 – 7 godina	02 – 17 %
	Od 7 – 12 godina	08 – 66 %
	Od 12 – 18 godina	02 – 17 %
Pohađanje škole	Osnovna škola	10 – 83 %
	Srednja škola	0
Ko je nasilnik nad djecom	Otac	04 – 33 %
	Očuh	05 – 42 %
	Majka	02 – 17 %
	Maceha	0
	Neko drugo lice	01 – 08 %
	Fizičko	04 – 33 %
	Psihičko	02 – 17 %
	Seksualno	01 – 08 %
	Incest	0
	Zanemarivanje	05 – 42 %

**STATISTIČKI PODACI ZA POČINIOCE NASILJA
(PODACI DOBIJENI OD KORISNICA SKLONIŠTA)**

PROSJEČNA STAROST POČINIOCA NASILJA	46 GODINA	
Ko je počinitelj nasilja	Muš / partner	93 – 73 %
	Otac / majka	11 – 09 %
	Bivši muž/partner	15 - 12 %
	Neko drugo lice	08 - 06 %
Obrazovni profil počinioca	Bez škole	32 – 25 %
	Osnovna škola	59 - 47 %
	Srednja škola	33 – 26 %
	Visoka ili viša škola	03 - 02 %
Sklonost ka upotrebi droga ili drugih poroka	Da	90 – 71 %
	Ne	37 – 29 %
Vrsta poroka	Alkohol	57 – 45 %
	Posjedovanje i prijetnja oružjem	25 – 20 %
	Droga ili drugi narkotici	12 – 09 %
	Dvostruki život / ljubavni	17 – 13 %
	Plaćanje seksualnih usluga	0
	Sklonost krivičnim djelima	16 – 13 %